

Історія

УДК [316.6+159.9]:930:004.77

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18494775>**«Клони Вікіпедії та історична свідомість в інформаційній війні РФ проти України: кейс «Рувікі»»****Хардель Марія Іванівна,**

ад'юнкт штатний науково-організаційного відділу,

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра

Сагайдачного, м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-4577-781X>**Прийнято: 17.01.2026 | Опубліковано: 31.01.2026**

Анотація. У статті здійснено аналіз ролі та механізмів функціонування російського проєкту «Рувікі» – клону російськомовного розділу онлайн-енциклопедії Вікіпедія – як складової гібридної та інформаційної війни російської федерації проти України та демократичного світу. Актуальність дослідження зумовлена зростаючим впливом цифрових енциклопедичних платформ і великих мовних моделей на формування суспільних уявлень, а також активним використанням РФ цифрових платформ для легітимації пропагандистських наративів і викривлення історичних фактів. Проєкт «Рувікі» розглядається як інструмент цілеспрямованого маніпулювання свідомістю користувачів і контролю інформаційного простору. **Метою дослідження є комплексний аналіз проєкту «Рувікі» як інструменту інформаційної війни, виявлення механізмів маніпуляції енциклопедичним контентом та оцінка ролі інтеграції штучного інтелекту у формуванні викривленої історичної інформації. У роботі**

застосовано методи порівняльного контент-аналізу статей Вікіпедії та «Рувікі», методи кластеризації даних для оцінки впливу зміненого контенту на користувацький трафік, а також метод кейс-стаді, зокрема аналіз висвітлення подій російсько-української війни. В результаті встановлено, що «Рувікі», будучи технічним «форком» Вікіпедії, системно спотворює історичну інформацію, зокрема про російсько-українську війну, замінюючи терміни «вторгнення» та «воєнні злочини» на евфемістичні формулювання. Попри те, що зміни охоплюють лише 1,75 % статей, вони генерують понад 14 % переглядів. Інтеграція Yandex GPT формує «авторитарний фільтр» знань, а дотаційний характер проєкту підтверджує його державну афілійованість. Зроблено висновок, що «Рувікі» функціонує як замкнений інформаційний кокон. Для протидії загрози запропоновано стратегію активної інформаційної оборони.

Ключові слова: Вікіпедія, «Рувікі», інформаційна війна, дезінформація, пропаганда, історична свідомість, штучний інтелект.

**«Wikipedia Clones and Historical Consciousness in Russia's
Information War Against Ukraine: The Case of Ruviki»**

Mariia Khardel,

Full-time Adjunct, Scientific and Organizational Department,
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy,
Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-4577-781X>

***Abstract.** The article analyzes the role and mechanisms of functioning of the Russian project “Ruwiki” – a clone of the Russian-language section of the online encyclopedia Wikipedia – as a component of the hybrid and information war of the*

*russian federation against Ukraine and the democratic world. The relevance of the study is determined by the growing influence of digital encyclopedic platforms and large language models on the formation of public perceptions, as well as by the active use by the russian federation of digital platforms to legitimize propaganda narratives and distort historical facts. The project “Ruwiki” is considered as an instrument of purposeful manipulation of users’ consciousness and control over the information space. **The purpose of the study** is a comprehensive analysis of the project “Ruwiki” as an instrument of information warfare, identification of mechanisms for manipulating encyclopedic content, and assessment of the role of artificial intelligence integration in shaping distorted historical information. The paper applies methods of comparative content analysis of Wikipedia and “Ruwiki” articles, data clustering methods to assess the impact of modified content on user traffic, as well as the case study method, in particular the analysis of the coverage of events of the Russian–Ukrainian war. **As a result**, it is established that “Ruwiki”, being a technical “fork” of Wikipedia, systematically distorts historical information, in particular regarding the Russian–Ukrainian war, replacing the terms “invasion” and “war crimes” with euphemistic formulations. Despite the fact that the changes affect only 1.75% of the articles, they generate more than 14% of views. The integration of Yandex GPT forms an “authoritarian filter” of knowledge, and the subsidy-based nature of the project confirms its state affiliation. It is **concluded** that “Ruwiki” functions as a closed information cocoon. To counter this threat, a strategy of active information defense is proposed.*

Keywords: *Wikipedia, «Ruwiki», information warfare, disinformation, propaganda, historical consciousness, artificial intelligence.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі російські владні структури активно трансформують стратегію контролю над інформаційним простором. Оскільки пряме блокування російськомовного розділу Вікіпедії, заснованої у

2001 році в Сполучених Штатах Америки, в РФ вважається недоцільним через її високу популярність, акцент змістився на створення керованих державою «клонів». Проблема полягає у використанні «Рувікі» (неформальна співзвучна назва російськомовного розділу Вікіпедії серед користувачів Вікіпедії, а насправді – її клон; на перший погляд відрізняється тільки зображенням емблеми) як нової російської енциклопедії під маскуванням відомої цифрової енциклопедії світу для легітимізації дезінформації. Це є введенням в оману всіх російськомовних користувачів Інтернету, особливо тих, хто не вникає в деталі її створення і наповнення. Через розповсюдження викривленої інформації здійснюється вплив на свідомість, особливо мешканців окупованих територій України, що становить пряму загрозу національній безпеці держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика інформаційного протистояння в цифровому середовищі та феномен використання онлайн-енциклопедій як інструментів когнітивного впливу є предметом посиленої уваги міжнародної наукової спільноти.

Вагомий внесок у розуміння технічних аспектів маніпуляції знаннями зробила група дослідників під керівництвом М. Трохимовича та О. Косована [1]. У їхній праці здійснено ґрунтовний порівняльний аналіз масивів даних оригінальної Вікіпедії та її російського форку «Рувікі». Автори ввели в науковий обіг поняття «селективного форкінгу» та кількісно оцінили масштаби викривлення інформації, довівши, що попри відносно невеликий відсоток змінених статей, вони генерують левову частку трафіку, що свідчить про стратегічний характер цензури.

Соціотехнічні аспекти функціонування вікі-спільнот в умовах війни досліджували американські вчені Л. Курек (L. Kurek), Дж. Будаке (С. Budak) та Е. Гілберт (E. Gilbert) [2]. Вони проаналізували механізми стійкості Вікіпедії до інформаційних атак та роль редакторів у протидії дезінформаційним

кампаніям. Цю тему розвивають Л. Робертс (L. E. Roberts) та М. Н. Сьонг-Гам (M. N. Xiong-Gum) [3], які крізь призму концепції «сполучного інтелекту» висвітлили діяльність «борців з вандалізмом» під час редагування статей про російське вторгнення в Україну.

Лінгвістичні та наративні прийоми конструювання альтернативної реальності в російських енциклопедичних проєктах стали об'єктом дослідження польської вченої Е. Капели (E. Kapela) [4]. Вона класифікувала методи «неявного оцінювання» та контекстуальних маніпуляцій, що використовуються для дискредитації українського керівництва та виправдання агресії.

Окремий пласт досліджень становлять праці аналітиків Digital Forensic Research Lab (DFRLab) при Атлантичній раді. Зокрема, Е. Бузіашвілі (E. Buziashvili) та Е. Карвін (E. Carvin) [5] детально розглянули ідеологічне підґрунтя проєкту «Руніверсаліс», акцентуючи на його ролі у просуванні «традиційних цінностей» та Z-пропаганди. У свою чергу, В. Шателе (V. Châtelet) та А. Лесплінгарт (A. Lesplingart) [6] дослідили механізми інфільтрації пропагандистських наративів мережі Pravda у глобальні бази знань та їхній вплив на великі мовні моделі (LLM).

Українські та міжнародні онлайн-ресурси (Вікіпедія [14,21], RuWiki [20,25], Рувікі [9,11,18]) демонструють різні підходи до подання історичних і політичних фактів, включно з інтерпретацією топонімів «Україна», «Русь» та «Росія» (Панчук, 1975 [21]; Жиленко, 2002 [21]; Україна (топонім), 2025 [22]). Ці джерела дозволяють простежити, як цифрові енциклопедії стають майданчиками формування історичної свідомості та національної ідентичності.

Таким чином, сучасні дослідження засвідчують, що контроль цифрових знань, алгоритмічна модерація та маніпуляція інформацією відіграють ключову роль у формуванні інформаційних наративів. Водночас поява

клонованих енциклопедій і державне втручання РФ в контент актуалізують потребу критичного аналізу цифрових джерел. Попри наявні напрацювання, у науковій літературі досі бракує комплексного дослідження електронних енциклопедичних ресурсів, зокрема «Рувікі», як складника ширшої стратегії інформаційної війни, що в контексті технологічної ізоляції та використання штучного інтелекту для легітимізації дезінформації.

При цьому, використання російськомовних матеріалів у дослідженні обумовлені тим, що вони є об'єктом критичного аналізу. Обґрунтування: об'єктом дослідження та порівняння з одного боку є клон Вікіпедії «Рувікі», а з іншого боку російський сегмент Вікіпедії, які дозволяють виявити маніпулятивні патерни та деконструвати пропагандистські наративи, наприклад заміну термінів, дискредитацію українських діячів та перекручення історичних фактів [8–12]. Джерельна база для опису маніпуляцій – конкретні статті російських ресурсів та бухгалтерська звітність підтверджують державну афілійованість проєктів [13–14]. Методологічна необхідність – аналіз «неявного оцінювання» і підміни контексту неможливий без прямого звернення до оригінальних російськомовних текстів [8–12].

Тому ці матеріали слід розглядати як об'єкти ілюстративного аналізу, а не формальні джерела для списку літератури, зберігаючи наукову обґрунтованість дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний прогрес у вивченні висвітленої проблематики, чимало аспектів досі залишаються недостатньо дослідженими. Попередні праці зосереджували увагу переважно на статистичному аналізі зміненого контенту, лінгвістичних особливостях пропагандистського дискурсу або технічних характеристиках платформи. Водночас системна взаємодія між технологічними, фінансовими та когнітивними аспектами цифрової цензури в межах державних «клонів»

Вікіпедії, таких як «Рувікі», поки не отримала повного теоретичного осмислення. Одним із найменш досліджених напрямів залишається алгоритмічна легітимізація дезінформації через штучний інтелект. Попри те, що факт інтеграції ШІ у «Рувікі» вже зафіксовано, механізм, за допомогою якого алгоритми (зокрема Yandex GPT) трансформують цензурований контент у «безальтернативну істину», досі не описано. У наявних працях це явище розглядають переважно як технічну особливість, залишаючи поза увагою його когнітивний вимір – зокрема, вплив на зниження рівня критичного мислення та формування довіри до контрольованих джерел.

Другим аспектом, що залишається відкритим, є взаємозалежність фінансової афілійованості та редакційної політики. Хоча доведено, що «Рувікі» функціонує як дотаційний проєкт із річним фінансуванням понад 1,4 млрд рублів, малодослідженим залишається питання, як саме така модель впливає на добір тематик і формування ідеологічних пріоритетів, наскільки визначені межі редакційної свободи редакторів і як спрямовується енциклопедичний контент у русло державної пропаганди владою РФ

Окремої уваги потребує проблема експлуатації «брендової довіри». Адже, використання назви «Рувікі», що асоціюється у користувачів із російськомовним розділом Вікіпедії, створює когнітивний ефект помилкового ототожнення клонованого, наповненого дезінформацією джерела з оригіналом енциклопедії. Через що користувачі можуть сприймати цензуровану інформацію як об'єктивну, що формує хибну довіру до оригіналу платформи Вікіпедії. Психологічні та соціолінгвістичні наслідки такого підмінного бренду залишаються недостатньо дослідженими.

Ігнорування зазначених прогалин призводить до того, що РФ може безперешкодно створювати «інформаційні кокони», які ізолюють користувачів від об'єктивної реальності та підтримують спотворене сприйняття подій, фактів. Викривлені історичні структури формують основу

для тривалого впливу на історичну свідомість і стають важливим чинником інформаційної війни.

Запропоноване дослідження спрямоване на заповнення вказаних прогалин шляхом комплексного аналізу різнобокових аспектів функціонування «Рувікі». Зокрема, воно передбачає:

- синтез даних про фінансування, алгоритмічні механізми та контентні зміни для побудови моделі впливу на інформаційне середовище;
- порівняльний аналіз механізмів «примусового посередництва» у Вікіпедії та «редакційної цензури» у «Рувікі»;
- формулювання концепції «активної інформаційної оборони» як практичної стратегії протидії дезінформаційним впливам на рівні цифрових платформ.

Підсумовуючи наголошується, що розуміння «Рувікі» як складного гібридного утворення – не лише енциклопедичного ресурсу, а й інструменту інформаційної війни – є ключовим для подальшого розвитку досліджень інформаційної безпеки та формування стійкого наукового підґрунтя для протидії маніпуляціям у цифровому середовищі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Для досягнення поставленої мети та забезпечення логічної послідовності викладу матеріалу визначено наступні завдання: показати, як з'явився проєкт «Рувікі» і чим він відрізняється від звичайної Вікіпедії; проаналізувати фінансову та організаційну сторону проєкту «Рувікі» – перевірити, чи він комерційний, чи пов'язаний із державними структурами РФ; виявити способи маніпуляції інформацією, які використовуються у «Рувікі», порівнявши його статті з оригінальною Вікіпедією; оцінити, яку роль відіграє штучний інтелект (нейромережа Yandex GPT) у створенні «інформаційного кокона», що обмежує користувачів у доступі до альтернативних фактів і закріплює пропаганду на алгоритмічному рівні;

сформулювати практичні поради щодо «активної інформаційної оборони», щоб зменшити загрози від авторитарних цифрових клонів і сформулювати критичне мислення користувачів.

Актуальність цього дослідження полягає в тому, що прямі блокування в Інтернеті виявилися неефективними, тому РФ створює ресурси, які схожі на звичні (як Вікіпедія), щоб поширювати дезінформацію. Виконання цих завдань дозволить не просто проаналізувати к відбувається розповсюдження зручної кремлівській владі пропаганди, а зрозуміти, яким чином влаштована система впливу на історичну свідомість людей, що важливо для безпеки України та захисту інформаційного простору у світі.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Рувікі» технічно є «форком» – результатом копіювання та розділення бази знань Вікіпедії на самостійний проєкт, що розвивається незалежно. Історія подібних спроб у РФ (на прикладі «Руніверсаліс», «Знання») свідчить про системне прагнення копіювати Вікіпедію повністю або певні її фрагменти, – «Енциклонг». Історія появи цього неологізму пов'язана з першою спробою клонувати Вікіпедію сайтом «encі.ru» у 2009 році.

Розробники цього ресурсу повністю відтворили сторінки російськомовної Вікіпедії, застосувавши автоматичну заміну компонента «вікі» на «Енцикло». Такий підхід мав на меті цілковито витіснити назву «Вікіпедія» разом з усіма її словоформами словом «Енциклопедія». Проте автори проєкту не взяли до уваги, що елемент «вікі» входить не лише до назви «Вікіпедія» і може з'являтися не тільки на початку слова. У результаті на сайті виникла серія кумедних російських неологізмів, зокрема «грузоЕнцикло» замість «вантажівки», «бронеЕнцикло» замість «броневики», «більшеЕнцикло» замість «більшовики». Найбільшої популярності набув приклад зі словом «Енциклонги» (замість «вікінги»), яке через фонетичну

подібність до слова «клон» стало своєрідним символом усього цього феномену [8].

Зафіксовано близько сотні спроб створення копій Вікіпедії, причому значну частину з них ініціювали учасники проєкту, заблоковані в російськомовному розділі цього проєкту. У червні 2022 року в РФ з'явився форк Вікіпедії під назвою «Руниверсаліс» (скорочено – «Руні», а в неофіційному, часто іронічному вжитку – «Z-педія»). У серпні того ж року, за сприяння Міністерства культури РФ, було запущено ще один клон російської Вікіпедії – «Рапедію», яка станом на лютий 2022 року містила понад 2,1 мільйона статей. Водночас ресурс не надавав можливостей ані для реєстрації користувачів, ані для редагування матеріалів і згодом припинив існування. У грудні 2022 року міністр цифрового розвитку росії оголосив про запуск альтернативного проєкту «Знання», який з часом було трансформовано та перейменовано на науково-освітній портал «Велика російська енциклопедія». Попри різні формати й підтримку з боку держави, жоден із цих проєктів не здобув відчутної популярності [9].

«Рувікі» став найбільш успішним клоном, заснованим у 2023 році В. Медейком, який таємно готував проєкт кілька років, використовуючи ресурси «Вікімедіа РУ» [10]. Обрана назва має маніпулятивний характер, адже «рувікі» є поширеним розмовним позначенням російськомовного розділу Вікіпедії. Це дає змогу спекулювати на брендовій довірі користувачів і потенційно вводити в оману значну частину аудиторії, яка не обізнана з існуванням клону. Як результат – чітке розрізнення між незалежним джерелом знань і контрольованим інформаційним продуктом РФ суттєво ускладнюється. Особливої ваги ці обставини набувають у контексті сприйняття інформації мало поінформованими російськомовними користувачами інтернет-ресурсів.

Всупереч заявам засновників про комерційну природу, бухгалтерська звітність АНО «Інтернет-енциклопедія «Рувікі»» за 2024 рік демонструє, що проєкт є виключно дотаційним: із 1,45 млрд рублів надходжень дохід від послуг склав лише 566 тис. рублів, а решта суми – «добровільні внески та пожертви» [11]. Отож, заяви про комерційну спрямованість проєкту «Рувікі» суттєво відрізняються від істини. У інтерв'ю виданню «Нова газета» В. Медейко повідомляє, «що проєкт фінансується не державним коштом, а грошима гідних інвесторів, із якими приємно співпрацювати, які розуміють наші завдання», але найголовніше – «поділяють наші цілі» [12]. Тобто, фінансово «Рувікі» виглядає як проєкт невизначених інвесторів, замаскований під комерційний і спрямований на досягнення неоголошених цілей. Системне вилучення окремих статей пояснюється необхідністю керуватися «законодавством РФ про фейки про армію». Фактично така практика є формою упередженого редагування, що вибірково усуває небажану інформацію та сприяє просуванню визначених наративів.

Масштабне порівняння 1,9 млн статей виявило, що змінам піддалося лише 1,75% контенту, проте ці сторінки акумулюють 14,2% переглядів. Таке дослідження проєкту «Рувікі» станом на вересень 2023 року провела та оприлюднила команда дослідників, до складу якої входили М. Трохимович (Університет Помпеу Фабра, Барселона, Іспанія) та О. Косован (Український католицький університет, Львів, Україна [1]. Порівняння проводили із застосуванням методів аналізу даних, кластеризації та якісного аналізу з урахуванням географічних, часових, категорійних і лінгвістичних параметрів. Дослідники оцінювали значущість змінених статей (за рівнем зацікавленості користувачів), характер внесених редагувань і використані маніпулятивні патерни. Переважно це матеріали на суперечливі теми, довкола яких часто виникають «війни редагувань».

На противагу загальноприйнятих адміністрацією Вікіпедії правил [13] у російськомовному розділі Вікіпедії в основному застосовуються та дотримуються всіх встановлених правил. Проте існує і виняток з правил, до прикладу – правило примусового посередництва, згідно з яким станом на 2025 рік утворився перелік «чутливих» тем, за якими ведеться особливий контроль. Серед них – статті, що висвітлюють азербайджансько-вірменський конфлікт, близькосхідний конфлікт, башкиро-татарське питання, громадянську війну в Росії та теми, що стосуються України [14]. З позиції нашого дослідження показовим є те, що редагування статей у Вікіпедії, зокрема в російськомовному розділі, виявилось обмеженим не лише загальними правилами платформи, а й додатковим запровадженням вікіпедійною спільнотою порядку примусового посередництва щодо «конфліктних питань, зокрема що стосуються України, українців та української мови» [15]. Механізм примусового посередництва щодо чутливих питань, запроваджений у листопаді 2012 року, має на меті об'єктивне викладення фактів у статтях відповідної тематики. Завдяки цьому діяльність прокремлівських акторів на теренах Вікіпедії значною мірою обмежена та не дає змоги повністю досягти поставлених цілей. Імовірно, зважаючи на це, було ухвалено рішення про створення клону російськомовної Вікіпедії – «Рувікі», що функціонує як інструмент повного ідеологічного та юридичного контролю над змістом енциклопедичних матеріалів, а також контрольованого просування пропаганди й масового поширення зручної для кремля дезінформації.

Зокрема з'ясовано, що активність редагування статей «Рувікі» переважно відбувається в робочі години буднів, що може свідчити про редагування з офісу. Основний фокус цензури спрямований на Україну: згадки про «вторгнення» та «війну» замінені на «спеціальну операцію», адміністративні одиниці України – на російські аналоги («ДНР», «ЛНР») [16].

Статті про українських і російських політичних діячів послідовно редагуються відповідно до прокремлівської риторики. Так, у «Рувікі» стаття про Президента України Володимира Зеленського містить відверто дискредитаційні формулювання, зокрема твердження про нього як про «ганьбу єврейського народу, який возвеличує нацистів» [17]. Це перетворює енциклопедичний виклад на пропагандистський дискурс, що конструює суб'єктивізований світогляд.

Польська дослідниця Е. Капела у своїй праці теж звертає увагу на використання практики «неявного оцінювання», за якої через добір фактів і спосіб їх подання читача цілеспрямовано підводять до заздалегідь визначеного висновку. Дослідниця звернула увагу, що у статті «Рувікі», присвяченій В. Зеленському, повністю вилучено інформацію про його визнання «людиною року» за версією Time, натомість додано бездоказові твердження про нібито санкціонування ним «терористичних актів» на території РФ. Виокремила, що текст зазначеної статті насичений оцінною та ідеологічно маркованою лексикою: дії ЗСУ на Донбасі характеризують як «агресивні» та зазначила, що такий виклад важко вважати нейтральним енциклопедичним – радше йдеться про ідеологізований коментар, стилістично близький до пропагандистського дискурсу.

Водночас, як зауважує Е. Капела – досить поширеним прийомом в «Рувікі» є підміна контексту. До прикладу:

- «Рувікі» цитує заяви путіна про «героїв-неонацистів» в Україні, водночас викривляючи фактичні обставини;
- у 2022 році вулицю іменем Степана Бандери названо в Ізюмі (а не в Києві), тоді як у Києві таке перейменування відбулося ще у 2016 році – задовго до початку президентства Зеленського.

Таке спотворення фактів, поданих поза історичним і хронологічним контекстом, авторка визначає як «політично зручну брехню». Підсумовуючи,

Е. Капела зазначила, що статті «Рувікі» поєднують достовірну й спотворену інформацію, активно використовують ідеологічно забарвлену лексику, епітети та повторюють ключові терміни, часто без належної джерельної бази [18].

Водночас слід визнати, що «Рувікі» вирізняється сучаснішим інтерфейсом і наявністю додаткових функцій порівняно з класичною Вікіпедією. Проект «Рувікі» інтегрував нейромережу Yandex GPT для генерації відповідей на основі цензурованого масиву статей. Крім того, сайт підтримує кілька мов інтерфейсу (21 – від російської до хакаської, української, однак, немає). Ці технічні рішення покликані зробити «Рувікі» привабливим для користувачів і схилити їх користуватися саме цим «національним» ресурсом[19].

Інструменти штучного інтелекту пропонують користувачам «швидку відповідь», однак у випадку «Рувікі» вона часто ґрунтується на цензурованому й спотвореному контенті. Натомість у Вікіпедії функціонує спільнота, здатна перевіряти матеріали, редагувати їх і виправляти помилки. У «Рувікі» такої системи громадського контролю фактично немає, натомість діє державна цензура. Це підриває довіру до енциклопедії як джерела знань, адже факти перетворюються на інструмент маніпуляції та пропаганди. А активна підтримка «Рувікі» з боку російських державних структур істотно розширює її охоплення та потенційний вплив на свідомість широкої аудиторії.

Як експеримент, автор цього дослідження сформулювала через засіб контекстного пошуку «Рувікі» питання, яке стосується одного з ключових історичних наративів кремля – щодо спадкоємності сучасної росії від Київської Русі. У відповідь система запропонувала статтю про концепцію «москва – третій Рим», а також запропонувала ознайомитися із сумнозвісною статтею путіна «Про історичну єдність росіян та українців» [20].

Показовим прикладом політики інформаційного впливу через «Рувікі» є аналіз відмінностей у тлумаченні історичних подій і національної ідентичності в україномовній та російськомовній версіях Вікіпедії, а також у відповідних статтях «Рувікі».

Відтак, йдеться про походження назви країни «Україна». Згідно з українською історіографією, що, зокрема, відображено у відповідній статті україномовного розділу Вікіпедії, назва «Україна» походить від слів «країна» або «край» і має значення «рідний», «свій» – на протипагу «чужині». Водночас у статті згадується й альтернативна інтерпретація, характерна переважно для російської історіографії, за якою слово «Україна» тлумачать як «околицю» або «прикордоння» [21]. Також зазначається, що М. Грушевський обґрунтовував правомірність використання назви «Русь» лише щодо України, а не росії-московії, оскільки «ми є народ, у якого вкрали назву» [22]. Слово «Україна» також вживалося у значенні «князівство» та «відокремлена частина території племені» [23]. Назва «Україна» почала застосовуватися як назва країни в епоху козацтва. Остаточою і юридичною назвою «Україна» закріпилася на початку ХХ століття за часів УНР.

Стаття російськомовного розділу Вікіпедії також висвітлює різні версії походження назви «Україна», наводячи значну кількість джерел і формулюючи сьогодиншній погляд фахівців як «на сьогодні суперечки щодо походження та первісного значення назви “Україна” тривають (пер. авт.)» [24].

У відповідній статті «Рувікі» викладена позиція, за якою назва «Україна» «за версією, якої дотримуються більшість вчених» пов'язана виключно з «прикордонними землями», а вперше термін «українці» в етнічному значенні епізодично використовувався у 1795 році Я. Потоцьким, хоча навіть у тій самій роботі Ф. Гайди (досить шовіністичній та антиукраїнській за своїм змістом), згадується про вживання терміну «українці» до мешканців (козаків) Правобережної України в 1669 році та

раніше [25]. Згадується, що «в українській історіографії початку ХХІ ст. наявні спроби розглядати слово «Україна» (навіть не як назву держави – прим. авт.), виключно у значенні «земля», «область», та тлумачити його як «окрему територію», але в російській історіографії такий підхід піддається критиці з позиції лінгвістики та історичної науки. Тобто, за версією статті в «Рувікі» назва «Україна» походить від «околиці», «прикордоння», саме так, за твердженням авторів, її трактують авторитетні вчені, а інші версії варто вважати маргінальними та невірними. Отже, «Рувікі» не просто замовчує факти, а активно переформатовує їх у межах стратегії «інформаційної завіси».

Висновки і подальші перспективи. Метою дослідження було проаналізувати проєкт «Рувікі» як клон Вікіпедії та інструмент цілеспрямованого інформаційного впливу, а також оцінити загрози, які він створює для формування історичної свідомості й інформаційної безпеки. Отримані результати засвідчують, що поставлену мету досягнуто, а всі завдання, визначені у вступі, виконано.

Дослідження показало, що «Рувікі» є не нейтральною альтернативою Вікіпедії, а контрольованим інформаційним проєктом, який імітує форму відкритої енциклопедії для поширення ідеологічно зумовленого контенту. Аналіз його походження та фінансово-організаційної моделі виявив невідповідність між задекларованою комерційністю і реальною дотаційною залежністю, що створює умови для реалізації позанаукових цілей.

Порівняльний аналіз підтвердив використання системних маніпулятивних практик: вибіркове редагування, підміну понять, зміщення контексту та оціночну лексику. Хоча змінено відносно невелику частину статей, саме вони стосуються найбільш резонансних тем і мають підвищений вплив на аудиторію, передусім у матеріалах, пов'язаних з Україною.

Важливим результатом є виявлення ролі штучного інтелекту, інтегрованого в «Рувікі», у формуванні «інформаційного кокона», який

обмежує доступ до альтернативних інтерпретацій і підсилює пропагандистські наративи. За відсутності ефективних механізмів контролю (які, для прикладу, запроваджено у Вікіпедії), це ставить під сумнів енциклопедичний характер ресурсу та підриває довіру до нього. Отримані висновки мають значення для досліджень у сфері медіакомунікацій і інформаційної безпеки та можуть бути використані для розробки практичних стратегій протидії маніпулятивним цифровим платформам. Водночас дослідження обмежене аналізом контенту і не охоплює повною мірою вплив «Рувікі» на поведінку користувачів і алгоритмічні механізми персоналізації. Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення аудиторного впливу, ролі штучного інтелекту та порівняльний аналіз інших авторитарних цифрових клонів глобальних знанневих ресурсів.

Список використаних джерел

1. Trokhymovych M., Kosovan O., Forrester N. et al. Characterizing Knowledge Manipulation in a Russian Wikipedia Fork. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*. 2025. Vol. 19, No. 1. P. 1924–1936. DOI: <https://doi.org/10.1609/icwsm.v19i1.35910>.
2. Kurek L., Budak C., Gilbert E. Wikipedia in Wartime: Experiences of Wikipedians Maintaining Articles About the Russia–Ukraine War. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*. 2024. Vol. 8, CSCW2. P. 1–27. DOI: <https://doi.org/10.1145/3686937>.
3. Roberts L. E., Xiong-Gum M. N. Wikipedia Editing as Connective Intelligence: Analyzing the Vandal Fighter Role in the “2022 Russian Invasion of Ukraine” Wikipedia Article. *Proceedings of the 40th ACM International Conference on Design of Communication*. New York: ACM, 2022. P. 55–62. DOI: <https://doi.org/10.1145/3513130.3558978>.

4. Kapela E. O kilku sposobach (dez)informowania w rosyjskiej encyklopedii internetowej. *Przegląd Rusycystyczny*. 2025. Nr 3 (191). S. 203–222. DOI: <https://doi.org/10.31261/pr.18581>.
5. Buziashvili E., Carvin A. Pro-Kremlin Wikipedia Alternative Off to a Rough Start [Electronic resource]. *Digital Forensic Research Lab (DFRLab)*. 2022. URL: <https://medium.com/dfrlab/pro-kremlin-wikipedia-alternative-off-to-a-rough-start-98e94570679f> (дата звернення: 16.01.2026).
6. Châtelet V., Lesplingart A. Russia-Linked Pravda Network Cited on Wikipedia, LLMs, and X [Electronic resource]. *DFRLab*. 2025. URL: <https://dfrlab.org/2025/03/12/pravda-network-wikipedia-llm-x/> (дата звернення: 16.01.2026).
7. Wardle C., Derakhshan H. *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making*. Strasbourg: Council of Europe, 2020. 110 p.
8. Википедия: Энциклопедии. *Википедия*. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Википедия:Энциклопедии> (дата звернення: 16.01.2026).
9. Юнаков О. В России анонсировали новую интернет-энциклопедию «Рувики». *Wikinews*. 24.05.2023. URL: https://ru.wikinews.org/wiki/В_России_анонсировали_новую_интернет-энциклопедию_«Рувики» (дата звернення: 16.01.2026).
10. Позиция НП «Викимедиа РУ» по поводу деятельности Владимира Медейко. *Викимедиа РУ*. URL: https://ru.wikimedia.org/wiki/Пресс-релизы/Позиция_НП_«Викимедиа_РУ»_по_поводу_деятельности_Владимира_Медейко (дата звернення: 16.01.2026).
11. Прозора звітність в АНО «Інтернет-енциклопедія «Рувики»». *Audit-IT*. URL: <https://archive.ph/2025.09.11-233113/https://www.audit->

it.ru/buh_otchet/9714009164_ano-internet-entsiklopediya-ruviki (дата звернення: 16.01.2026).

12. Азар І. Мы еще подумаем, какую статью вам предъявить. *Новая газета Европа*. URL: <https://novayagazeta.eu/articles/2023/07/24/my-eshche-podumaem-kakuiu-statiu-vam-prediavit> (дата звернення: 16.01.2026).

13. Вікіпедія: П'ять основ. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:П'ять_основ (дата звернення: 02.04.2025).

14. Википедия: Принципы принудительного посредничества. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Википедия:Принципы_принудительного_посредничества (дата звернення: 14.01.2025).

15. Википедия: К посредничеству / Украина. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Википедия:К_посредничеству/Украина (дата звернення: 28.01.2025).

16. Клон Вікіпедії на службі пропаганди: як «Рувікі» переписує реальність для росіян. *Тексти.org.ua*. 2024. URL: <https://texty.org.ua/articles/115275/klon-vikipediyi-na-sluzhbi-propahandy-yak-ruviki-perepysuye-realist-dlya-rosiyan/> (дата звернення: 09.07.2025).

17. Зеленский Владимир Александрович. *Рувікі: Інтернет-енциклопедія*. URL: https://ru.ruwiki.ru/wiki/Зеленский,_Владимир_Александрович (дата звернення: 09.07.2025).

18. Шамшин Р. Искусственный интеллект для решения творческих задач. *Хабр*. 2024. URL: <https://habr.com/ru/articles/898982/> (дата звернення: 09.07.2025).

19. Об историческом единстве русских и украинцев. *Ruwiki*. URL: https://ru.ruwiki.ru/wiki/Об_историческом_единстве_русских_и_украинцев (дата звернення: 02.12.2025).

20. Україна (назва). *Вікіпедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Україна_\(назва\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Україна_(назва)) (дата звернення: 07.07.2025).
21. Панчук Г. Поняття «Росія» в західній картографії. *Український самостійник*. 1975. № 210. С. 70.
22. Жиленко І. До історії використання топоніму «Русь», «Россія» в українській історіографії до XVIII ст. та, зокрема, автором «Синописа». *Синопис Київський. Лаврський альманах*. Київ: ВІПОЛ, 2002. Спецвип. 2. 194 с. URL: <http://litopys.org.ua/synopsis/syn05.htm> (дата звернення: 29.07.2025).
23. Украина (топоним). *Википедия*. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Украина_\(топоним\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Украина_(топоним)) (дата звернення: 29.07.2025).
24. История Украины. *Рувіки*. URL: https://ru.ruwiki.ru/wiki/История_Украины (дата звернення: 29.07.2025).
25. Гайда Ф. *Грани и рубежи: понятия «Украина» и «украинцы» в их историческом развитии*. Москва: Модест Колеров, 2019. 200 с.